

Vilho Huuskosen muistolle - Muistopuhe 27.6.2026 - Tenho Tikkanen

Hyvät Vilho Huuskosen omaiset, sukulaiset ja ystävät.

Tänään olemme kokoontuneet saattamaan viimeiselle matkalle ihmisen, jonka poismeno koskettaa syvästi meitä kaikkia, jotka saimme tehdä hänen kanssaan työtä, jakaa yhteisiä kokemuksia, oppia tuntemaan hänet myös ihmisenä.

Vilho Huuskosen tuntevat lähes kaikki, jotka ovat vuosikymmenten aikana tehneet suomalaista sotahistoriatyötä. Hän oli tunnettu esiintyjä, erinomainen matkaopas ja historiallisesti merkittävä henkilö esikuvansa komentaja E.J. Raappanan tulkitsija. Mutta ennen kaikkea hän oli ihminen, jonka oma käytös herätti kunnioitusta.

Minulle Vilho oli samalla kertaa sotilas ja kansanmies – aivan kuten hänen esikuvansa, komentaja Erkki Johannes Raappana, joka ei suostunut entisten alaiensa kanssa asettumaan kalareissulla veneen perätuhdolle, vaan soutajan paikalle.

Oma tutustumiseni komentaja Raappanan persoonaan alkoi veteraani Pentti Perttulin kertomuksista ja myöhemmin keskusteluitani maaherra Esa Timosen kanssa. Kaikista näistä kertomuksista piirtyi kuva johtajasta, joka ei koskaan tavoitellut omaa kunniaansa. Hän haki suojaa alaisilleen.

Se näkyi kaikessa, esimerkiksi syyskuun 11. päivänä vuonna 1942, jolloin Rukajärven valtauksen vuosipäivänä päätettiin valmistaa Rukajärven suunnan tunnus, kuuluisa R-merkki. Kun ehdotettiin, että tunnuksessa olisi kuvattu komentaja itse, Raappanan vastaus oli yksiselitteinen: ei. Sen tuli olla Rukajärven suunnan tunnus, mikä kuvaa sitä erämaata, missä joukot vaikeissa oloissa toimivat, eikä vain komentajaansa.

Sama vaatimattomuus näkyi sodan jälkeenkin. Kun valmisteltiin Rukajärven suunnan muistoristiä, hän ei halunnut sen kantavan omaa nimeään eikä yksin joukko-osaston nimeä, vaan koko Rukajärven suunnan joukkojen nimeä.

Juuri nämä piirteet tekivät Raappanasta suuren johtajan.

Ja juuri nämä samat piirteet tunnistin vuosien mittaan myös Vilho Huuskosessa.

Moni näyttelijä opettelee vuorosanansa.

Vilho teki enemmän.

Hän halusi ymmärtää ja tuntea tarkasti ihmisen, jota hän esitti. Juuri siksi esitys oli luonteva.

Hän perehtyi lähteisiin, keskusteli veteraanien kanssa ja etsi aina tinkimättömästi historiallista totuutta. Hän halusi tietää, millainen komentaja Raappana todella oli – ei vain mitä hän teki, vaan millainen ihminen hän oli.

Vuosien kuluessa tapahtui jotakin harvinaista.

Vilho ei enää vain esittänyt komentaja Raappanaa.

Hän alkoi kantaa mukanaan niitä samoja ihanteita.

Vaatimattomuutta.

Velvollisuudentuntoa.

Toisten kunnioittamista.

Halua tehdä työtä yhteisen hyvän hyväksi.

Kun kohtasin Vilhon erilaisissa tilaisuuksissa, en nähnyt ihmistä, joka oli pukeutunut historialliseen univormuun. Näin ihmisen, joka omalla käytöksellään kunnioitti niitä arvoja, joita tuo univormu edusti.

Historia ei ollut hänelle harrastus.

Se oli elämäntyö.

Vilho osallistui vuosien ajan määrätietoisesti Rukajärven suunnan historiatiedon tallentamiseen ja sen esittämiseen. Hän ymmärsi, että aito sotahistoria ei synny pelkistä mielikuvista vaan tosiasioista, lähteistä ja veteraanien omista kertomuksista.

Tästä työstä keskustelimme.

Rukajärven suunnan historiikkitoimikunnan ja myöhemmin Rukajärven suunnan historiayhdistyksen työn tuloksena on koottu maamme laajin veteraanihaastatteluaineisto, nimetty Rukajärven tie, perustettu kolme Rukajärvi-keskusta ja julkaistu yli sata sotahistoriallista teosta.

Vilho oli tässä työssä mukana sydämellään.

Hän tiesi, että historia kuuluu koko kansalle.

Vielä muutama viikko ennen poismenoaan hän oli mukana yhteisissä tilaisuuksissamme.

23. toukokuuta hän toi komentaja Raappanan tervehdyksen muistoseminaariimme.

Kesäkuun toisena päivänä hän osallistui Lieksan Rukajärvi-keskuksen Patsaspuiston ja Laturatsaan vihkiäisiin sekä Ilmari Juutilaisen syntymähuoneen avaamiseen.

Muistan hyvin, kuinka monet juhlavieraista halusivat tulla tervehtimään juuri Vilhoa. Moni halusi yhteiskuvan hänen kanssaan. Se kertoi enemmän kuin pitkät puheet.

Hän oli saavuttanut ihmisten luottamuksen.

Keskustelimme myös Itä-Suomen tulevaisuudesta.

Vilho oli vakuuttunut siitä, että sotahistorialla on merkittävä tehtävä alueen matkailussa ja kulttuurissa. Hän uskoi yhteistyöhön ja siihen, että yhteinen historia voi rakentaa myös yhteistä tulevaisuutta.

Tuo ajatus jäi vahvasti mieleeni. Vilho ei rakentanut itseään varten.

Hän rakensi maata tulevia sukupolvia varten.

Raappanan ritari Pentti Perttuli lausui kerran kauniisti, että aikaisemmista sodista on jäänyt jäljelle yksittäisiä taidemaalareiden tekemiä kuvia taisteluista. Rukajärven suunnalla sen sijaan on onnistuttu tallentamaan satojen miesten omat kertomukset heidän omilla sanoillaan.

Ne jäävät elämään vuosisadoiksi.

Tämän työn merkityksen Vilho ymmärsi syvästi.

Kun nyt jätämme jäähyväiset Vilho Huuskoselle, emme hyvästele vain lahjakasta esiintyjää tai historian harrastajaa.

Hyvästelemme ihmisen, joka osoitti, että Isänmaata voidaan palvella myös rauhan aikana.

Ei ase kädessä.

Vaan säilyttämällä muistoja.

Välittämällä todellista tietoa. Ottamalla oppia menneestä ja kun virheitä sattuu, ne korjataan välittömästi. Virhettä ei paikata suuremmalla virheellä, vaan rakentamalla yhteyttä ihmisten välille. Ojentamalla sovinnon käden kanssaihmisille. Rakennamme yhteistä tulevaisuutta.

Rukajärven veteraani Mooses Huovinen kiteytti asevelihengen runossaan *Telttasauna* sanoihin: *"Aseveljet jakoivat saunan löylynkin tasan."*

Siinä on myös ”Raappanan ritari” Vilho Huuskosen elämäntyön todellinen sisältö.

Jaetaan vastuu.

Jaetaan työ.

Jaetaan kunnia.

Ja ennen kaikkea – pidetään huolta ja välitetään toisistamme. Vilho kuoli elämäntyönsä äärellä virkapuvussa ja virkapuvussa hän lähti tänään viimeiselle matkalle.

Muistamme Sinua havuseppeleen nauhoihin kirjoitetun tekstin sanoin: ”Historia kirkastaa Isänmaalle sykkineen sydämen kilven.”

Lämmin kiitos, Vilho.

Otamme syvästi osaa omaisten suureen suruun.